

Zonder last

Integriteit, decorum
en de dilemma's van
het politieke ambt

Zonder last

Integriteit, decorum
en de dilemma's van
het politieke ambt

Inhoudsopgave

4 Hoe ijk je een moreel kompas?

5 De dilemma's van het politieke ambt

Korte maar toegankelijke introductie van de complexiteit van het begrip integriteit. Met cases en voorbeelden uit de praktijk.

6 Schone handen

Actief programma om zelf het begrip integriteit te verkennen én te begrijpen. Gezamenlijk met cases grenzen bespreken en leren deze bespreekbaar te houden.

7 Integriteit van buiten

In dit programma leren de deelnemers rolscheidingen te maken én oefenen ze met technieken om mentaal weerbaarder te worden voor druk van buitenaf.

8 Maak samen het integriteitsconvenant

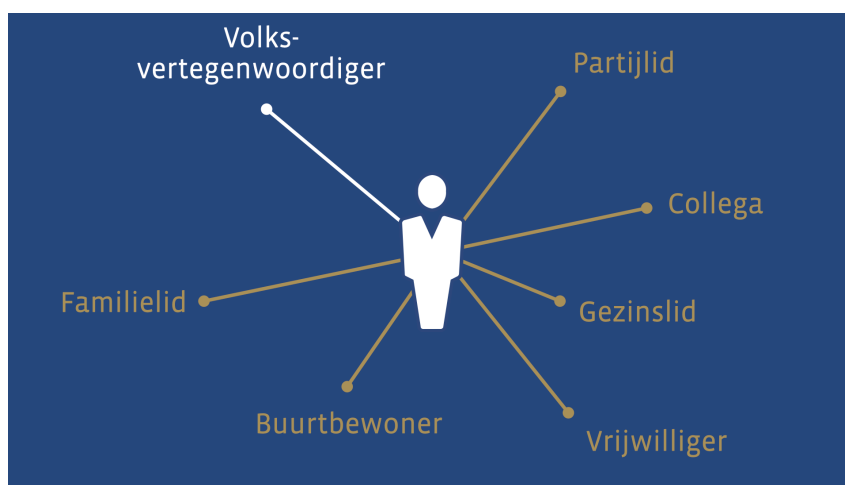
We ontwikkelden een aanpak waarmee de leden zelf een integriteitsconvenant of gedragscode ontwikkelen. Zo staat het op hun manier op papier en krijgen ze handvatten om het thema op de agenda te houden.

Iedereen die politiek bedrijft kent wel een voorbeeld: een raadslid dat meestemt met subsidie voor een vereniging waar hij zelf actief is. Een fractie die het fractiebudget ergens voor gebruikt waar het niet helemaal voor bedoeld is. Of dat Statenlid, die op onduidelijke wijze aan informatie is gekomen.

Integer bestuur staat nog steeds hoog op de agenda. Dat is maar goed ook. Integriteitskwesaties schaden het aanzicht van de politiek en zorgen voor minder eerlijke besluitvorming.

Met het programma *Integriteit van het volksvertegenwoordigende ambt* onderzoekt het Periklesinstituut samen met de volksvertegenwoordigers naar hún beleving en betekenis van integriteit. En daarmee hoe ze zélf de integriteit en het aanzien van het openbaar bestuur kunnen beschermen en bevorderen.

Door het onderwerp bespreekbaar en toegankelijk te maken, halen we ook het taboe óm er over te spreken eraf. Daarmee stimuleren we ze twijfel over ook hun eigen overwegingen te delen. Door met een ander – en niet per se de griffier of de burgemeester, dijkgraaf of CdK – een mogelijke afweging te onderzoeken, kom je zekerder uit de strijd.

De verschillende rollen van de volksvertegenwoordiger. Hoe hou je ze uit elkaar?

In verschillende programmaonderdelen helpen we volksvertegenwoordigers en ambtsdragers met het herkennen van het grijze gebied, leren we ze om te gaan met persoonlijke dilemma's en oefenen we met hen sterker te staan bij druk van buitenaf.

Daarnaast laten we ze zien hoe met parlementaire omgangsvormen de kwaliteit van de besluitvorming verbetert én daarmee de democratie wordt versterkt. Of dat nu in of buiten de raadzaal is. Zo helpen we niet alleen de individuele politicus, maar ook het hele gemeente-, provincie- of waterschapsbestuur te werken aan integriteit.

Hoe ijk je een moreel kompas?

Goed bestuur is integer bestuur. Al in de klassieke oudheid werd integriteit als een hoge deugd gezien. En een voorwaarde voor goed bestuur. In de moderne maatschappij is het niet anders. Net als in de tijd van Perikles zoeken burgers naar rechtvaardige, eerlijke en moreel consistente volksvertegenwoordigers die het algemeen belang willen dienen.

Bijna 90 procent van alle Nederlanders vindt dat lokale politici een voorbeeldfunctie hebben — ook de media houdt hen nauwlettend in de gaten. 'Je moet je er als volksvertegenwoordiger steeds meer van bewust zijn dat je meer rollen en dus belangen hebt in de samenleving,' aldus Natalie Bosch, die bij het Periklesinstituut de integriteitsbijeenkomsten coördineert.

Altijd dilemma's

De dilemma's liggen immers op de loer. Ook als er niks aan de hand lijkt te zijn. In Veldhoven werd een raadslid voorgelegd hoe hij als oudpenningmeester van een lokaal burgerinitiatief wel woord kon voeren over het park waar deze

stichting activiteiten organiseerde. Ook verontwaardiging over dat een raadslid en hondenbezitter zich uitsprak over uitlaatbeleid is, helaas, geen verzonnen casus.

Zeker tegenwoordig halen de zelfs kleinste incidenten halen met het grootste gemak de (sociale) media. De schijn om zelfs in de buurt van grenzen te komen, kan raadsleden en andere politieke ambtsdragers al zó voorzichtig maken dat ze niets meer doen. En dat is ook weer niet de bedoeling.

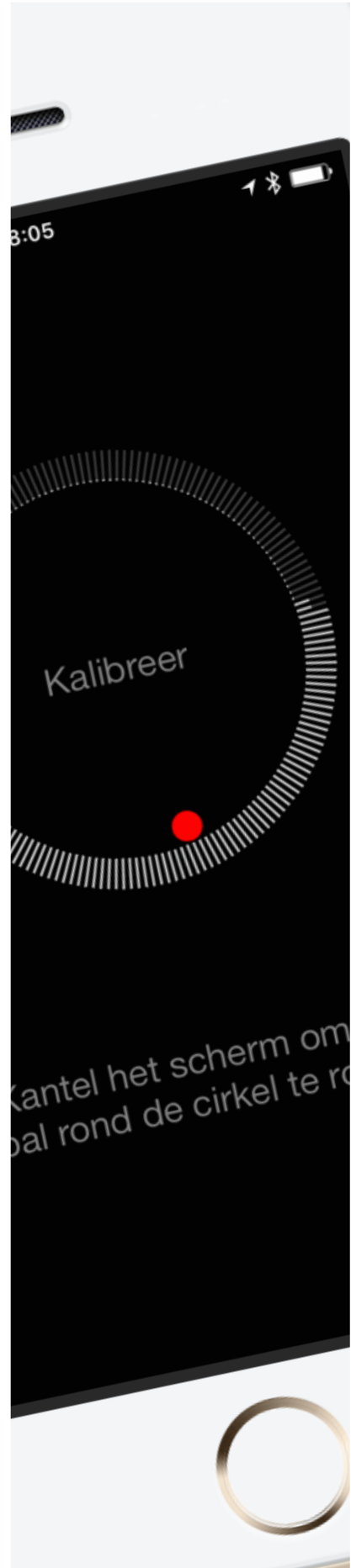
Altijd belangen

Daar waar de beeldvorming omtrent integriteit vaak erg zwart-wit is, zijn de dilemma's voor politieke ambtsdragers een grijs gebied. Want, wanneer en waar ligt de grens tussen een goed netwerk en persoonlijke belangen? Heeft een lokaal politicus of bestuurder niet altijd belang bij zijn eigen besluit? En: hoe zit het met de scheiding tussen je gedrag privé en je imago als raads- of collegelid?

Soms komt het dilemma zelfs van buitenaf — en wordt er door iemand uit je eigen achterban een beroep op je gedaan om je in te zetten voor een zaak die misschien niet helemaal de jouwe is en is 'nee' zeggen moeilijk.

Niet binair

Het Periklesinstituut leert raadsleden dat integriteit geen binaire welles-nietes-optie is. Dat geldt ook voor dubbele belangen 'Waarom zou een ondernemer geen mening mogen hebben over ondernemers?' illustreert Bosch, 'hij kent immers de doelgroep het best.' We helpen volksvertegenwoordigers wél het grijze gebied te verkennen én er de morele koers vinden. 'De uitleg over hoe je stemgedrag tot stand is gekomen, zegt vaak meer over iemands integriteit dan het handelen zelf,' zegt Bosch.

De dilemma's van het politieke ambt

Integriteit kan als thema steeds op een rijke publieke belangstelling rekenen. Eigenlijk is dat terecht; de aandacht voor oprecht en integer bestuur hoort bij een democratische rechtstaat. De keerzijde is dat politici het gevoel hebben onder een vergrootglas te liggen. En dat de minste 'schijn van' of zelfs het vermoeden van de kleinste misdraging in het privédoelgebied tot grote issues kan leiden.

Programma

- ✎ Interactieve introductie met het begrip integriteit
- 📁 Casuïstiek om verschillende aspecten te ontdekken

Duur bijeenkomst

- 🕒 Een dagdeel

Lesmateriaal

- 📄 Hand-out van de bijeenkomst
- Toegang tot de casusbibliotheek

In de training De dilemma's van het Politieke Ambt leren we de deelnemers zelf hun beleving van én de valkuilen bij integriteit herkennen. Dan doen we met actuele casuïstiek en herkenbare vraagstukken, die we in de loop der jaren zelf en met onze lokale en regionale mediapartners verzamelden. Hierdoor zijn we in staat een voor de deelnemers herkenbaar en daardoor geloofwaardig beeld te schetsen over het belang van integriteit.

Doel en opzet

Dit programma leert de deelnemers op toegankelijke doch indringende wijze kennis maken met integriteit. Met cases waar de twijfel over wat nu wel of niet integer gedrag is, laten we het omvangrijke grijze gebied zien.

Programma

Met cases worden de verschillende aspecten van integriteit behandeld. Daarmee formuleren de deelnemers zelf antwoord op de vragen *Hoe kan integriteit de kwaliteit van politieke besluitvorming beïnvloeden? Op welke wijze kun je integriteit onderzoeken en beoordelen?* en *Hoe kan ik waakzaam blijven*

op integriteitskwesies? Aan de hand van deze antwoorden onderzoeken de deelnemers in groepen zelf nieuwe cases om onderling te bespreken en zo doende elkaars antwoorden te onderzoeken en aan te scherpen.

Na afloop

De interactieve lezing geeft de deelnemers een ongeforceerde kijk op het thema integriteit en het belang ervan. Door met elkaar cases te hebben besproken, wordt het toegankelijker om ook in het vervolg met elkaar over integriteit te spreken. Bijvoorbeeld wanneer er een situatie speelt of dreigt te spelen. De lezing biedt verdieping in het begrip van integriteit waardoor men zelf een meer doordacht en wellicht genuanceerd oordeel over eigen of andermans handelen kan geven.

Duur	Opbrengst	Kosten
<ul style="list-style-type: none">• Voorgesprek met de griffie en burgemeester/dijkgraaf/CdK	<ul style="list-style-type: none">✓ Inzicht in het begrip integriteit in politieke context	Vorbereiding met de griffie €620
<ul style="list-style-type: none">• Bijeenkomst van een dagdeel met de gehele raad	<ul style="list-style-type: none">✓ Op eigen wijze mogelijke dilemma's herkennen — ook in eigen gedrag✓ Onderwerp op toegankelijke wijze bespreekbaar gemaakt	Programma met één begeleider €1.150

Schone handen

Als goed volksvertegenwoordiger ben je nooit belangeloos. Als inwoner van de gemeente heb je áltijd belang bij hetgeen je in de raad bespreekt en waar je over stemt. Tijdens deze workshop laten we met heldere casuïstiek de raadsleden zien én ervaren dat in feite ieder raadslid in aanraking komt met rolconflicten.

Rolconflicten zijn voor een volksvertegenwoordiger niet alleen onvermijdelijk — ze zijn eigenlijk gewenst. Immers, een goed geïnformeerd en betrokken raadslid is ook een aanwinst voor het functioneren van de democratische besluitvorming.

Doel en opzet

Met de voor dit programma door ons ontwikkelde aanpak van *verschuivende cases* zoeken we de essentie van een integriteitskwesitie. Door gebruik van levendige casuïstiek en herkenbare situaties laten we in ons programma politici zien dat de scheidslijn tussen wel of niet integer gedrag vaak alleen te vinden is in de uitleg die iemand geeft aan zijn handelen.

Programma

Na een plenaire opening waarin we de opzet van het programma schetsen en het thema integriteit verkennen, gaan de deelnemers in kleinere groepen uiteen. Ze verkennen met een gespreksleider in zogeheten *schuivende cases* de grenzen en uitgangspunten van hun eigen integriteit. Ze leren er hun eigen valkuilen te herkennen en dilemma's makkelijker met elkaar bespreekbaar te maken.

Daarna maken de deelnemers kennis met *de drie dilemmavelden van integriteit*. Daar laten we zien hoe belangrijk het is om eigen afwegingen helder te formuleren en leren we ze hoe je dat doet.

Na afloop

Met het programma maken we niet alleen de individuele politicus maar ook de hele politiek meer weerbaar. Het doel van het programma is om vooral onderling het onderwerp integriteit op de agenda te houden. Formeel, maar ook informeel, zodat raadsleden zonder bezwaar of taboe ook met elkaar over integriteit kunnen praten. Van het Periklesinstituut ontvangen ze elk halfjaar een casus om dat te doen.

Programma

- Plenaire opening Het belang van integriteit
- Discussiegroepen over het Verkennen van de valkuilen
- Gezamenlijke afsluiting bewaken van grenzen en verantwoording

Duur bijeenkomst

- Een dagdeel (ochtend, middag of avond)

Lesmateriaal

- Lesbundel Integriteit en het politieke ambt
- Toegang tot de casusbibliotheek
- Halfjaarlijkse cases om zelf te bespreken

Duur	Opbrengst	Kosten
• Uitgebreide intake met griffie en burgemeester/dijkgraaf/CdK	✓ Zelfinzicht en zelfreflectie in eigen waarden en normen	Intake en voorbereiding met de griffie €620
• Een dagdeel met de gehele raadd	✓ Verbeterd onderling gesprek over integriteitskwesities en het voorkomen ervan	Programma met twee trainers €1.150 per trainer
	✓ Vaardigheden en technieken om eigen afwegingen inzichtelijk te maken	Co-trainer* (bij grotere groepen) €950

*Voor groepen groter dan 29 deelnemers adviseren we een extra co-trainer in te zetten.

Integriteit van buiten

Als onderdeel en vooral lid van de samenleving worden raadsleden aangesproken. Door hun achterban, of door buurtgenoten en bekenden uit het verenigingsleven waar ze meer dan eens zelf actief aan deelnamen. Soms willen ze dan wat van je. En heel soms is het dan moeilijk om nee te zeggen waar dat tóch moet.

Programma

- Groepsdiscussie over volksvertegenwoordiger en het sociaal netwerk
- Oefenen met een trainingsacteur
- Gezamenlijke afsluiting over weerbaarheid

Duur bijeenkomst

- Een dagdeel (ochtend, middag of avond)

Lesmateriaal

- Lesbundel Integriteit en het politieke ambt
- Tips om weerbaar te blijven

Het programma *Integriteit van buiten* richt zich op volksvertegenwoordigers die zelf actief deel uit maken van hun samenleving — in andere rollen dan die van raads- of Statenlid. Ze zijn lid van een sportvereniging of actief in het buurtwerk. Daarnaast beschikken raadsleden meestal zelf over een actief sociaal netwerk, al is het maar de politieke partij waar ze zelf lid van zijn.

Doel en opzet

Dit onderdeel helpt raadsleden in gesprekken met de eigen achterban rolscheiding tussen raadslid-zijn en actiefburgerschap te maken. Dit doen ze door met elkaar het belang ervan te bespreken én te oefenen hoe je dit in gesprekken doet, zónder de relatie met de achterban in gevaar te brengen.

Programma

In een korte opening bespreken het hebben van een actief sociaal netwerk en het belang van rolduidelijkheid en rolscheiding — ook het belang om dit duidelijk maken voor je eigen achterban.

Daarna vragen we de deelnemers zelf deze rolscheiding aan te brengen in gesprekken. Met op waargebeurde verhalen gebaseerde casuïstiek zien ze de verschillende manieren hoe ze met integriteit van buiten te maken krijgen en oefenen ze met met een trainingsacteur het weerbaar worden voor het doen van toezeggingen of het maken van beloftes.

Na afloop

Met de bijeenkomst hebben de deelnemers beter zicht op de scheiding tussen het raadslidmaatschap en het actief lid zijn van de samenleving. Hierdoor zijn raadsleden meer weerbaar voor onbewuste beïnvloeding van buiten af en zijn in staat hun grenzen hierbij te bewaken. We moedigen aan afspraken te maken over het geregeld of regulier op de agenda houden van het onderwerp.

Duur	Opbrengst	Kosten
<ul style="list-style-type: none">Uitgebreide intake met griffie en burgemeester/dijkgraaf/CdKEen dagdeel met de gehele raad	<ul style="list-style-type: none">✓ Heldere en gedeelde rolscheiding tussen het raadslid-zijn en burgerschap✓ Aandacht hebben en (mentaal) weerbaar zijn voor onbewuste beïnvloeding✓ Technieken om in gesprekken grenzen te bewaken	<ul style="list-style-type: none">Intake en voorbereiding met de griffie €620Programma met twee trainers €1.150 per trainerCo-trainer* (bij grotere groepen) €950

*Voor groepen groter dan 39 deelnemers adviseren we een extra co-trainer in te zetten.

Maak samen het integriteitsconvenant

Hoe moeilijk het ook is om de grijze grenzen van integriteit in het oog te houden, raadsleden hoeven het niet alleen te doen. Wij zien het ook als een verantwoordelijkheid van de gehele raad om elkaar hier scherp op te houden. Immers, gedoe straalt op de héle politiek af.

Om duidelijk te maken hoe een gemeenteraad omgaat met integriteitsdilemma's of zelfs kwesties, is het fijn om een paar afspraken vast te leggen. Deze afspraken hebben weliswaar geen juridisch afdwingbare status maar zijn uiteraard niet vrijblijvend in hun toepassing. Het zijn onderlinge afspraken gemaakt door de raadsleden zelf — over taak- en rolverdeling  n over de procedures hoe te handelen. Zodat er nooit misverstand kan bestaan wie er welke actie moet nemen.

Doel en opzet

Het Periklesinstituut biedt ondersteuning bij het opstellen van dit Integriteitsconvenant. Wij geloven dat wanneer de gehele raad erbij betrokken is, dit een beter doorleefd document wordt, ook voorkomt het verschillen van inzicht over hoe te handelen  n het onderwerp integriteit komt meer prominent als een bespreekbaar thema op de agenda. Ook legt men vast welke rol er van de raadsleden zelf, de raadsorganisaties zoals een presidium, maar ook de griffier en de burgemeester worden verwacht.

Het convenant schetst hoe de raad aankijkt tegen integriteit en geeft weer wat de raadsleden een zorgvuldige werkwijze achten bij eventuele integriteitsdilemma's, -kwesties en -schendingen. De afspraken zijn weliswaar niet juridisch bindend, maar zeker niet vrijblijvend. Het heeft kracht doordat alle raadsleden met de ondertekening ervan aangeven zich eraan te committeren.

Programma

Het programma start met startbijeenkomst met de hele raad, en eventueel met college, waar we aan de hand van het *Meetlintdebat* met de raad onderzoeken waar de dilemma's liggen  n waar men vindt dat de grenzen liggen. Deze uitkomst gebruikt een werkgroep van de raad als uitgangspunten voor het opstellen van het Integriteitsconvenant. Deze werkgroep wordt begeleid door een integriteitsdeskundige van het Periklesinstituut. Deze stelt samen met de werkgroep het convenant op. Dit convenant wordt door de werkgroep tijdens een passende plechtige bijeenkomst aan de raad aangeboden.

Duur	Opbrengst	Kosten
• Startbijeenkomst met de hele raad, max anderhalf uur	✓ Duidelijke afspraken hoe te handelen bij mogelijke integriteitsschendingen	Startbijeenkomst, incl.voorbereiding €1.150
• Twee bijeenkomsten van de werkgroep (van anderhalf uur)	✓ Heldere taak- en rolverdeling	Begeleiding werkgroep €170 per uur
• Presentatie aan de hele raad van maximaal een uur	✓ Handvatten om integriteit op de agenda te houden	Uitwerking en schrijven convenant €740 Presentatie-bijeenkomst Kosteloos

Boze burgers

Omgaan met agressie
en bedreiging

Inhoudsopgave

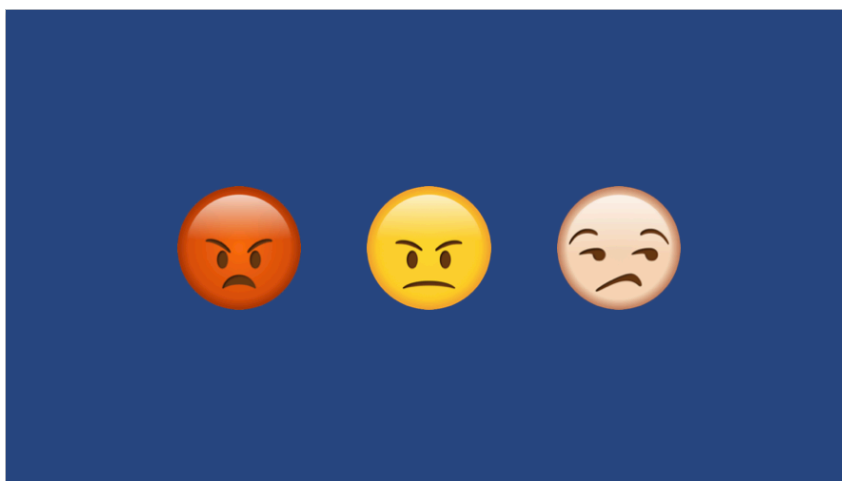
14 De schaduwzijde van de spotlights

15 Omgaan met agressie

De deelnemers maken kennis met de verschillende vormen van agressie. Ze oefenen met een trainingsacteur om weerbaarder te zijn en leren hoe ze met elkaar deze pogingen tot beïnvloeding van buitenaf bespreekbaar kunnen houden.

Het hoort er niet bij, maar de kans dát het gebeurt is helaas groot. Scheldende bewoners, intimiderende groepen op de publieke tribune en bedreigingen en geweld. Het komt te vaak voor dat burgers op een vervelende manier de grenzen van fatsoen overschrijden.

Bijna de helft van alle politieke ambtsdragers krijgt er mee te maken. Van pesten op sociale media tot aan persoonsgeweld. De kans dat het gebeurt, is daarmee – helaas – groot. Dan is het beter om voorbereid te zijn.

Niet elke vorm van agressie is dezelfde. De drie vormen worden geïllustreerd met deze emoji.

Het Periklesinstituut ontwikkelde een training speciaal voor volksvertegenwoordigers. Zij krijgen immers vaak op persoonlijke wijze te maken met boze burgers: ze worden benaderd om hún mening of zelfs persoonlijke overtuiging — in een poging hen te dwingen deze die bij te stellen.

Deze training laat zien hoe je met dergelijke uitingen van burgers om kunt gaan, de kwestie de-escalereert en als raad of Staten samen ervoor kunt zorgen dat kwaad niet erger wordt. De deelnemers leren anticiperen op agressie én hun mentale weerbaarheid versterken.

De bijeenkomst helpt daarmee om de belasting die agressie, bedreiging en geweld jegens volksvertegenwoordigers persoonlijk met zich meebrengt, én het de invloed die het heeft op het functioneren van de democratische besluitvorming, beter inzichtelijk én beter bespreekbaar te maken.

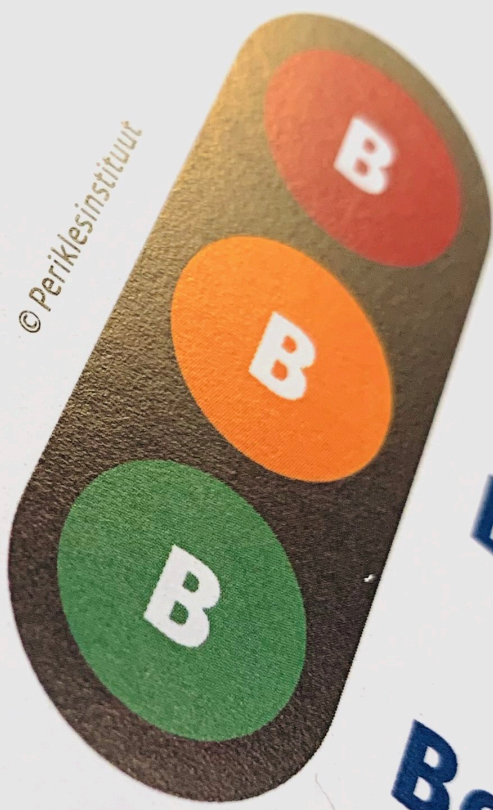
...atie-
gressie

Instrumentele
agressie

Minachting

Voorkom het
tweede leed

© Periklesinstituut

Beë
Begr
Benoe

Meer weten hoe om

De schaduwzijde van de spotlights

Volksvertegenwoordigers zijn een uiterst kwetsbare groep. Zij hebben zich weloverwogen verkiesbaar gesteld en er voor gekozen zich in te zetten voor hún gemeente of provincie. Zij zijn daarmee ‘publieke figuren’ geworden en naar het lijkt, daarmee ook ‘publiek bezit’.

Samen met de vergrootte zichtbaarheid van raadsleden is de verantwoordelijkheid van raadsleden de laatste jaren niet alleen zichtbaarder maar ook groter geworden. Als hoogste orgaan van de ‘eerste overheid’ besluiten raadsleden over tal van zaken die rechtstreeks ingrijpen in het leven van hun inwoners. Soms tot ver achter de voordeur. Dat geldt zeker voor de decentralisaties in het sociaal domein of de nieuwe omgevingswet.

Het is te merken aan de manier waarop raadsleden worden benaderd. Ze krijgen te maken met scheldende bewoners en intimiderende groepen op publieke tribune en, vooral, sociale media. Maar ook met bedreigingen — en zelfs geweld. De cijfers liegen er ook niet om. Uit de recente Monitor Integriteit en Veiligheid 2020 van met ministerie van BZK blijkt dat maar liefst drieëndertig procent van de raadsleden het afgelopen jaar te maken heeft gehad met agressie, intimidatie, bedreiging of geweld. Toch is het voor een groot deel van hen geen reden om er melding van te maken of aangifte te doen. Onderzoek van het Periklesinstituut naar de meld- en aangiftebereidheid onder raadsleden (Niet zonder last, 2016) liet zien dat de belangrijkste redenen om dit niet te doen is dat men vindt dat ‘het niet ernstig genoeg was’, ‘het er wel een beetje bij hoort’ en ‘er vaak niets gedaan wordt met een melding of aangifte’.

‘Maar liefst eenderde heeft te maken heeft gehad met agressie, intimidatie, bedreiging of zelfs geweld’

Met onze bijeenkomsten over deze schaduwzijde van de spotlights hopen we volksvertegenwoordigers te helpen beter inzicht te krijgen met welke vormen van agressie ze te maken kunnen krijgen, hoe ze er – direct – op moeten reageren én wat ze na het incident moeten doen. Maar we hopen vooral ook om de belasting die agressie, bedreiging en geweld politieke ambtsdragers persoonlijk én het functioneren van de democratische besluitvorming geeft, beter bespreekbaar te maken.

Het lijkt in onze maatschappij wel haast de norm geworden om de grenzen van het fatsoen te overschrijden zodra we het ergens niet mee eens zijn. Maar het kan en mag niet zo zijn dat we dit acceptabel, of normaal vinden. Het is wel belangrijk om er als volksvertegenwoordiger rekening mee te houden dát het gebeurt, opdat je je er op kan voorbereiden.

Omgaan met agressie

Tijdens het programma maken de raadsleden kennis met de verschillende vormen van agressie — en hoe op deze te reageren. Onze trainingsacteurs laten de soorten agressie in herkenbare cases zien. Het programma maakt hiervoor gebruik van actuele en herkenbare casuïstiek.

Programma

- Groepsdiscussie over volksvertegenwoordiger en het sociaal netwerk
- Oefenen met een trainingsacteur
- Gezamenlijke afsluiting over weerbaarheid

Duur bijeenkomst

- Een dagdeel (ochtend, middag of avond)

Lesmateriaal

- Lesbundel De schaduwzijde van de spotlights en taakhulp Omgaan met agressie
- Tips om weerbaar te blijven

Het programma *De schaduwzijde van de spotlights* richt zich op volksvertegenwoordigers, zij krijgen immers vaak op persoonlijke wijze te maken met boze burgers: ze worden benaderd om hún mening — en worden zo gedwongen die bij te stellen.

Doel en opzet

Dit programma helpt raadsleden verschillende soorten agressie te herkennen, laat zien hoe je met dergelijke uitingen om kunt gaan, de kwestie de-escalereert en gezamenlijk ervoor kunt zorgen dat kwaad niet erger wordt. De deelnemers leren anticiperen op agressie én leren hun mentale weerbaarheid versterken.

Programma

Tijdens het programma laten onze trainingsacteurs de soorten agressie in herkenbare cases zien. Het programma maakt hiervoor gebruik van actuele casuïstiek die we zelf verzamelden.

Daarnaast willen we er met het programma ook zorg voor dragen dat agressie, intimidatie en bedreiging makkelijker en taboe-vrij te bespreken is, tussen raadsleden onderling. De belangrijkste steun bij dergelijke situaties komt tenslotte eerst van je (raads)collega's.

Na afloop

Met de bijeenkomst hebben de deelnemers beter inzicht in verschillende vormen van agressie en zijn beter in staat om daar op te anticiperen en reageren. Hierdoor zijn raads- en Statenleden meer weerbaar en zijn in staat hun grenzen hierbij te bewaken. We moedigen aan afspraken te maken over het geregeld of regulier op de agenda houden van het onderwerp. Aan het eind van het programma ontvangen de deelnemers de lesbundel *De schaduwzijde van de spotlights* en de taakhulp *Omgaan met agressie*.

Duur	Opbrengst	Kosten
<ul style="list-style-type: none">Uitgebreide intake met griffie en burgemeester/dijkgraaf/CdK	<ul style="list-style-type: none">✓ Inzicht in soorten agressie	Intake en voorbereiding met de griffie €620
<ul style="list-style-type: none">Een dagdeel training met de gehele raad	<ul style="list-style-type: none">✓ Weerbaarder politici✓ Taboevrij bespreken	Programma met twee trainers €1.150 per trainer Co-trainer* (bij grotere groepen) €950

*Voor groepen groter dan 39 deelnemers adviseren we een extra co-trainer in te zetten.

Decorum van het debat

Constructief met
elkaar van mening
verschillen

Effectief van mening verschillen

Politiek is een gek vak. Raadsleden stelden zich kandidaat omdat ze hun eigen meningen en overtuigingen hebben, maar eenmaal gekozen, bereiken ze pas iets wanneer ze zich ook bezig gaan houden met de mening van anderen. Politiek bedrijven is het vak van met elkaar van mening verschillen. En het liefst zo goed mogelijk.

Politici verschillen van elkaar. Van mening, want dat is de essentie van politiek. Als we niet zo vaak met elkaar van mening zouden verschillen hadden we immers democratie niet eens nodig.

Maar van elkaar verschillen is niet alleen politieke oriëntatie maar ook in de manier van politiek bedrijven, hun politieke stijl. De een is nu eenmaal bestuurlijker georiënteerd, de ander houdt meer oog voor wat beleid doet met de gemoederen in de stad.

We laten deelnemers hun eigen stijl ontdekken, maar ook die van hun collega's. Politieke stijlen komen voort

uit persoonseigenschappen en kwaliteiten, maar ook met de manier waarop mensen tegen politiek én de rol van de raad aan kijken. En weten hoe een ander politiek bedrijft kan helpen in het begrip voor iemands bijdrage.

Om op respectvolle wijze met elkaar van mening te kunnen verschillen, is het nodig te snappen dat niet iedereen op dezelfde wijze politiek bedrijft en dat je collega-raadslid, ongeacht politieke ideologie, ook een eigen politieke stijl hanteert.

Beter politieke besluiten nemen door elkaar beter te leren kennen

Naast stijl en politieke oriëntatie verschillen politici in politieke motivatie. Niet iedereen is om dezelfde reden politiek actief geworden. Voor de een was het een persoonlijke ervaring met de gemeente, voor de ander was het de mogelijkheid om een stem te geven aan anderen.

Met een socratisch gesprek laten de raadsleden op zoek gaan naar elkaar politieke waarde. Op die manier maken ze niet alleen kennis met hun raadscolllega's maar leren ze ook op de hoofdlijnen blijft en hoe 'op de man spelen' de besluitvorming alleen maar slechter maakt.

Kennis van politieke stijl, politieke motivatie en een gesprek over decorum helpen een raad het debat meer op de inhoud te voeren. En misschien wel scherper op de inhoud. Want als je de persoon begrijpt, wordt de inhoud van zijn standpunt toegankelijker voor het debat.

Het decorum van het debat

Goed bestuur is integer bestuur. In een goed proces van politieke besluitvorming komen alle relevante argumenten op tafel en kunnen volksvertegenwoordigers ze vrij bespreken – ‘zonder last’ – om dan een gezaghebbende afweging te maken.

Politiek bedrijven is een beetje een gek ambt. Het is het werk van een raadslid om met anderen van mening te verschillen... het liefst zo goed mogelijk. Toch is goed met elkaar van mening verschillen – zacht op de persoon, hard op de inhoud – moeilijker dan het lijkt.

Doel en opzet

Laat het belang ervan evident zijn: door goed op de inhoud in te gaan en dus respectvol met elkaars mening en persoon om te gaan, geeft de raad niet alleen het goede voorbeeld van hoe democratie werkt, met een respectvol en inhoudelijk scherp debat investeert hij ook in zijn gezag als hoogste orgaan van de gemeente.

In dit programma laten we zien hoe een politiek debat het nodig heeft dat raadsleden ‘op de inhoud’ blijven. We helpen ze met inzicht en technieken om hun eigen debatten op inhoud en hoofdlijnen te krijgen én te houden.

Programma

Het programma begint meteen met een oefening. We laten de deelnemers zien wat het (politieke) belang is van goed luisteren en reageren op de inhoud. Ze leren daarmee ook herkennen hoe *debatbedervers* zoals drogredenen, verwijten en onparlementair taalgebruik voorkomen dat politici op elkaar ingaan.

In het tweede deel van het programma bespreken we aan de hand van stellingen en gesprek wat er voor nodig is om de goed met elkaar van mening te verschillen. Wat zijn, naast onze reglementen, onze ‘mores’? Hoe gaan we onderlinge verschillen in politieke overtuiging maar ook in stijl juist gebruiken om het beleid verder te brengen.

Na afloop

Door in gesprek te gaan over verschillen en omgangsvormen brengen we de lokale mores van het politiek bedrijven in kaart. Aan het eind hebben we een beter beeld van wat iedereen verwacht van een eigen, lokale parlementaire cultuur.

Programma

- Groepsdiscussie over omgangsvormen en politiek
- Oefenen met een in gesprekvaardigheden
- Gezamenlijke afsluiting over mores van het debat

Duur bijeenkomst

- Een dagdeel (ochtend, middag of avond)

Lesmateriaal

- Taakhulpen om debatten op de inhoud te behouden
- Tips om weerbaar te blijven

Duur	Opbrengst	Kosten
<ul style="list-style-type: none">Uitgebreide intake met griffie en burgemeester/dijkgraaf/CdKEen dagdeel training met de gehele raad	<ul style="list-style-type: none">✓ Inzicht in het belang van respectvolle omgangsvormen in raadsvergaderingen én daarbuiten✓ Persoon en zaak gescheiden kunnen houden✓ Instrumenten om in en om het debat te blijven focussen op de inhoud	<p>Intake en voorbereiding met de griffie €620</p> <p>Programma met twee trainers €1.150 per trainer</p>

Wat maakt in jou de politicus los?

Raadsleden stelden zich kandidaat omdat ze hun eigen meningen en overtuigingen hebben, maar eenmaal gekozen, bereiken ze pas iets wanneer ze zich ook bezig gaan houden met de mening van anderen.

Met ons programma *Wat maakt in jou de politicus los?* helpen we de raadsleden beter met elkaar van mening te verschillen... juist door elkaar beter te leren kennen. Ze onderzoeken elkaars overtuigingen – misschien zelfs principes – die de oorsprong zijn van politieke standpunten. Met een door ons ontwikkelde socratische gespreksmethode vertalen ze elkaars motivaties naar politieke waarden — om vervolgens elkaar te vragen wat deze waarden betekenen voor elkaars verwachtingen voor de komende bestuursperiode en het werk van de raad.

Op die manier maken ze niet alleen kennis met hun collega's in het hoogste orgaan maar leren ze ook dat zelfs scherp met elkaar van mening verschillen beter gaat, wanneer je het samen doet.

Programma

 Interactieve gesprekken over waarden en drijfveren

 Groepsgesprek over mores

Duur bijeenkomst

 Een dagdeel (ochtend, middag of avond)

Lesmateriaal

 Politieke Waardenkaart voor het politieke debat

 Tips voor een goed en respectvol gesprek over onderlinge verschillen

Doel en opzet

Gebaseerd op het socratische gesprek onderzoeken de deelnemers hun politieke waarden. Daarmee maken ze de Politieke Waardenkaart van de raad. Zo ontstaat een goed overzicht van waar de raadsleden vandaan komen, wat ze drijft en wat ze belangrijk vinden.

Door met elkaar te spreken voer wat deze waarden betekenen voor de komende bestuursperiode zorgen ze er zelf voor dat debatten in de toekomst op hoofdlijnen blijven.

Programma

Na een gezamenlijke opening over waarden in de politiek, gaan de deelnemers in kleinere groepen met elkaar in gesprek. Aan de hand van de door ons voorbereide methode zoeken ze elkaars motieven om politiek te gaan bedrijven — en welke waarden daaronder zitten.

Deze waarden gebruiken deze waarden om met elkaar te bespreken hoe deze onderlinge overeenkomsten én verschillen kunnen bijdragen aan een constructieve parlementaire cultuur — in én om het raadsdebat.

Na afloop

Door kennis te nemen van elkaars waarden zijn raadsleden beter in staat het debat in de raad ook over de waarden te laten gaan. Daarnaast leren raadsleden 'de mens achter de politieke opponent kennen. Met de Politieke Waardenkaart en de technieken voor het gesprek zijn de leden beter in staat met elkaar inhoudelijk van mening te verschillen.

Duur	Opbrengst	Kosten
<ul style="list-style-type: none">Intake met griffie en burgemeester/dijkgraaf/CdK	<ul style="list-style-type: none">✓ Inzicht in lekaar politieke waarden	Intake en voorbereiding met de griffie €620
<ul style="list-style-type: none">Een dagdeel training met de gehele raad	<ul style="list-style-type: none">✓ Persoon en zaak gescheiden kunnen houden✓ Technieken voor een inhoudelijk en waarden-gedreven politiek debat	Programma met twee trainers* €1.150 per trainer

*Voor groepen groter dan 39 deelnemers adviseren we een extra co-trainer in te zetten.

Welke stijl ben jij?

Ieder mens is anders, en dat geldt ook voor politici. Naast dat iedere politicus zijn overtuigingen en gedachtegoed heeft, bedrijft iedereen ook op zijn eigen manier politiek. De een leest zich suf, de ander gaat meer uit van z'n gevoel.

Ombudsman of partijpoliticus? Backbencher of bestuurder? Of toch een coach? Ieder politicus heeft zo zijn eigen manier van politiek bedrijven. Deze politieke stijlen zijn bepalen voor de keuze van toon van de tekst, maar zelf de strategische keuze voor het inzetten van een raadsinstrument. De een stelt voorzichtig wat vragen, de ander kiest voor de meer directe aanpak van een motie vreemd.

Doel en opzet

Politiek bedrijven kan op verschillende manieren. Door zelf de test te doen krijgt ieder raadslid inzicht in zijn of haar voorkeursmanier. Door de stijlen te bespreken – en te oefenen – merken de deelnemers dat er verschillende rolopvattingen mogelijk zijn. En met meer erkenning voor persoonlijke verschillen is het eenvoudiger juist in te gaan op de politieke verschillen.

Daarnaast maken met de stijlentesten ook een overzicht van de hele raad. Dit schetst de samenstelling van alle stijlen in de raad en geeft een goed beeld van stijlen de dynamiek in de raad beïnvloeden en zelfs voorspellen. Combineer het programma eventueel met de Bestuurlijke Stijlentest voor het college.

Programma

Op een interactieve manier leren de deelnemers eerst stijlen kennen. Aan de hand van door ons verzamelde filmpjes zien ze de verschillende stijlen in actie en leren ze ze goed kennen. Daarna maken ze hun eigen stijlentest.

Deze stijlen oefenen ze in debat. Ze zien zo hoe de de stijlen op elkaar reageren en elkaar beïnvloeden. Zo krijgen ze begrip voor de verschillende stijlen én leren ze van uit hun eigen stijl constructief op een andere te reageren. De bijeenkomst sluit af met een overzicht hoe de verschillende stijlen helpen om het onderling debat en daarmee de politieke besluitvorming beter te maken.

Na afloop

Met een goed overzicht van de verschillende stijlen, zijn de raadsleden beter is staat te doorgronden waarom een collega-raadslid iets op een bepaalde manier zegt of doet. En vervolgens op vooral de inhoud te reageren, inplaats van het handelen.

Programma

- Herkennen van politieke stijlen van anderen
- Politieke stijlentest
- Oefening in reageren op andere stijlen

Duur bijeenkomst

- Een dagdeel (ochtend, middag of avond)

Lesmateriaal

- Reader Politieke stijlen
- Tips constructieve interactie

Duur	Opbrengst	Kosten
<ul style="list-style-type: none">Intake met griffie en burgemeester/dijkgraaf/CdKEen dagdeel training met de gehele raad	<ul style="list-style-type: none">✓ Inzicht in verschillende manieren van politiek bedrijven✓ Inzicht in eigen politieke stijl✓ Tips om niet de manier van politiek bedrijven maar de inhoud te bespreken	<ul style="list-style-type: none">Intake en voorbereiding met de griffie €620Programma met twee trainers* €1.150 per trainer

*Voor groepen groter dan 39 deelnemers adviseren we een extra co-trainer in te zetten.

